

Långsamt rinner vattnet vid Ängbysten

Levande årum i Knivsta - slutrapport

Text och layout: Jon Böhlmark och Jenny Lindqvist
Dokumentet har tagits fram och granskats av Ågruppen:
Lave Persson, Terry Carlbom, Marie Kvarnström, Mette
Kjöbek Petersen, Sara Antell, Josefin Edling
Ansvarig utgivare: Josefin Edling, Knivsta kommun
Tryck: Knivsta Tryckeri AB

Förord

Detta är redovisningen av ett projekt som utkristalliserades av lyckliga omständigheter när samhällets utbyggnad mötte ett obemärkt men outbyggt grönområde kring Knivstaån. Marken kunde ha blivit mindre bollplaner eller karaktärlösa parkeringsytor. Några hade visionen att istället se området som en fantastisk resurs. Samspelet som följde fick många att se möjligheterna att forma en markanvändning där exploatering och naturpark kompletterar varandra.

Några föreningar med särskilt intresse för natur och kultur bildade en Leader-grupp i EU-anda tillsammans med Knivsta kommun. Processen beskrivs i korthet i denna skrift. Ett halvduzin föreningsrepresentanter och en projektledare från kommunen bildade en arbetsgrupp för projektet, Ågruppen. Gruppens uppgift var inte att bekosta eller i första hand verkställa, utan att utgöra ett nav för medborgardialogen, uppmuntra kreativiteten, sälla förslag, och kanalisera idéer till kunniga tjänstemän för prövning, kostnadsberäkning och förhoppningsvis verkställande efter dialog med de förtroendevalda.

De förslag som redovisas pekar på reella möjligheter att bevara och utveckla Knivstaåns markområde till långsiktigt värde för alla i samhället. Gruppen ville också söka förmedla en känsla av det meningsfulla i ett aktivt engagemang till gemensamt gagn för såväl medborgare som förtroendevalda.

Redovisningen av projektet överlämnas härmed till kommunens företrädare. Må det inspirera.

Knivsta i februari 2015

För de deltagande föreningarna:

Knivsta Hembygdsförening, Omställningsgruppen i Knivsta samt Eda naturskola.

Ågruppen:

Hembygdsföreningen; Lave Persson, Terry Carlbom

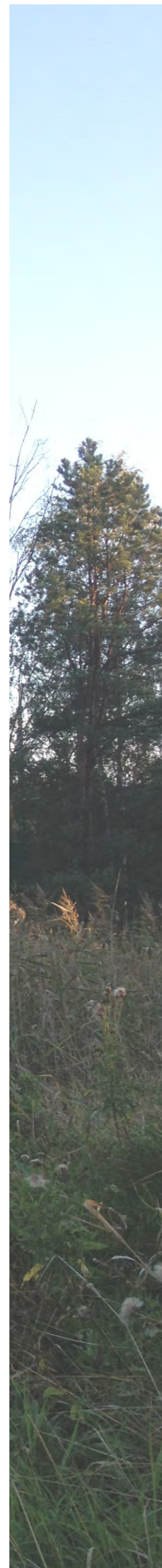
Omställningsgruppen; Marie Kvarnström, Mette Kjöbek Petersen

Eda naturskola; Sara Antell

Knivsta kommun; Jon Böhlmark, Jenny Lindqvist

Innehåll

Projektet - Levande årum i Knivsta	1
Bakgrunden	2
Syfte & organisation	3
Mål & målgrupp	4
Händelser, möten & människor	5
Årgruppens arbete	5
Bildning & dialog	5
Spaden i marken - från tanke till handling	13
Måluppfyllelse	16
Gestaltningprogram	17
Reflektioner	19
Allmänhetens ord	19
Projektledarens ord	20
Årgruppens ord	20
Vad händer i framtiden	22
Till sist...	22

Projektet - Levande Årum i Knivsta

”Estrid lät resa denna sten efter Joar (eller Ivar), sin man, och Ingvar och Ingefast efter sin fader. Mikael tage vård om hans ande.”

Runsten U478, Knivsta Årum

Historien om årummet har sin början långt före projektets födelse. Om vi riktar blicken bakåt i historien har Knivstaåns betydelse lämnat spår ända sedan vikingatiden. Då Estrid reste stenen (U478) vid vadstället, till minne av sin döde make, hade hon troligtvis ingen aning om vad runorna skulle få se genom kommande århundraden. Då järnvägen anlades fick den bevittna ett avgörande ögonblick i svensk industrihistoria. Den

fick uppleva en plats med hårt arbete och under årtionden se fullastade vagnar med lera köras fram och tillbaka på rälsen mellan lertag och tegelbruk. Under en tid fick den också känna doften av gran och furu från sågverket, doften från mejeriet och senast ljudet av sirener från brandstationen intill. I modern tid skulle den bli en av Sveriges kanske mest betittade runstenar och stå i rampljuset inför trötta pendlare på väg mellan Stockholm och Uppsala. Genom tiderna har den mött alla de ansikten som kommit och gjort Knivsta till sitt nya hem. På senare år har platsen och stenen fått allt fler nya grannar, numera mitt i handelernas centrum.

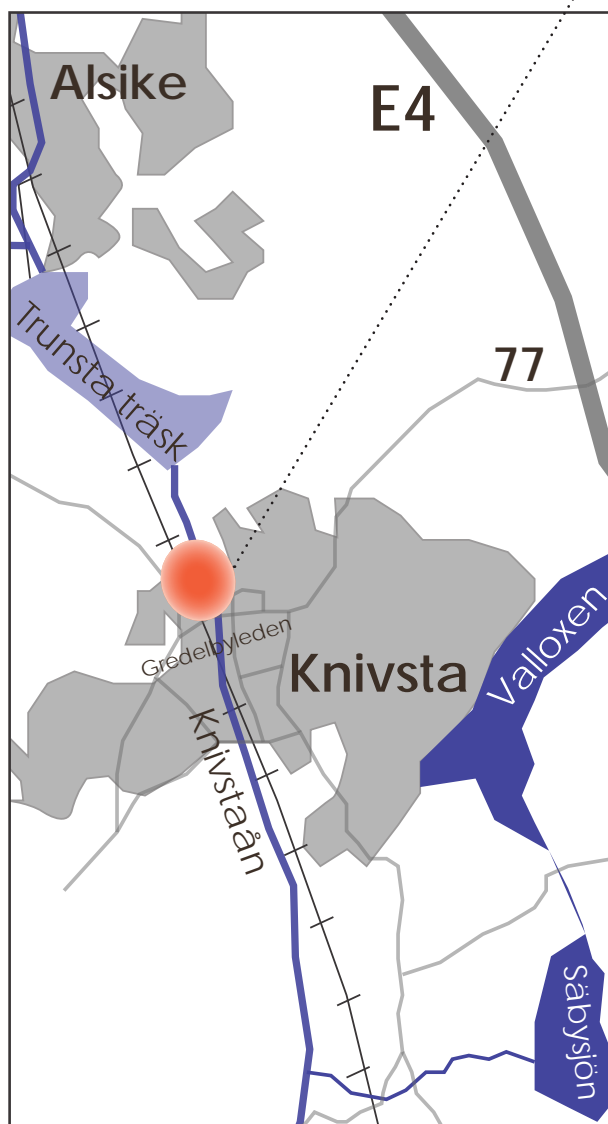

Foto: Jon Böhlmark

Bakgrunden

Utvecklingen i centrala Knivsta präglas och kommer även fortsättningsvis präglas av en hög exploateringsgrad. Exploateringen innebär att allt fler grönområden nära centrum riskerar att försvinna.

Gröna ytor i staden ger ökad biologisk mångfald, minskad stress hos människor, möjlighet till ökad fysisk aktivitet och ett antal ekosystemtjänster. Det är därför viktigt att värna om och stärka kvaliteten av de gröna ytor som lämnas kvar i tätorten. Årummet, som går genom Knivsta centrum är en viktig oas att ta vara på. Inom det här projektet har man fokuserat på ån från Trunsta träsk i norr, till det läge där ån kulverteras under järnvägen i söder.

Syfte

Naturmarken intill Knivstaån har länge varit otillgänglig och övergiven. Dock beskrivs planerna för park och promenadstråk längs denna sträcka av Knivstaån i både den fördjupade översiktsplanen för Knivsta tätort (antagen 2012) och den ursprungliga detaljplanen för Sågenområden som antogs 2006. Idén till projektet har därför varit att förverkliga dessa planer i ett nära samarbete mellan Knivsta kommun och ett antal lokala föreningar.

Syftet med projektet var att göra rummet kring Knivstaån tillgängligt, förbättra miljön och länka samman Knivsta centrum med naturområdet i Gredelby hagar och Trunsta träsk. Detta skulle göras genom att anlägga en natur- och kulturstig, underlätta för pedagogisk verksamhet och genom att anordna publika evenemang som skulle göra Knivstaån mer känd bland knivstaborna.

Foto:Sara Antell

Utblick över Trunsta träsk under en friluftsdag - att lära och samtidigt njuta.

Organisation

Projektet Knivstas levande Årum genomfördes av Knivsta kommuns samhällsbyggnadskontor i samarbete med Omställningsgruppen i Knivsta, Knivsta Hembygdsgille och Eda naturskola. Projektet har haft en arbetsgrupp kallad Ågruppen, bestående av representanter från nämnda föreningar med projektledning av en anställd projektledare. En landskapsarkitektstuderande har deltagit i gruppen och bidragit med programarbete, som en del av sin praktikperiod på kommunen.

Vid ett antal öppna möten, workshops och åvandringar har invånare inklusive lokalpolitiker samt kommunens tjänstemän haft möjlighet att delta.

Mål:

1. Projekteringsplan för åsträckan
2. Anlägga stigar och plattformar
3. Genomföra 10 publika evenemang -däribland Knivstaåns dag
4. Anlägga en natur- och kulturstig
5. Anordna naturskola i Årummet

Målgrupp

Genom insatser som skapar en ökad biologisk mångfald och en förbättrad boendemiljö har projektet framförallt varit riktat till kommunens tjänstemän och alla boende i Knivsta.

Händelser, möten & människor

I detta avsnitt beskrivs vilka processer och samarbeten som vuxit fram och utvecklats under projektiden.

Ågruppens arbete

Ågruppens arbete har bestått i att planera och genomföra publika evenemang, tolka medborgarnas synpunkter samt prioritera bland framkomna idéer. Under året har Ågruppen haft regelbundna träffar i kommunhuset och ett par gånger har tjänstemän från kommunen deltagit. Både Ågruppens medlemmar och kommunens parkarbetare har genomfört praktiskt arbete i Årummet.

Under året har Ågruppens medlemmar varit involverade i diskussionen kring Årummets utformning och önskade funktioner och värden i årummet. Dialog har också förts med olika grupper i Knivsta vilket väckt nya idéer och samarbeten. Till dessa hör bland annat Rotary, Gredelby skolas personal och nätverket Ort utan lort.

För att informera om projektet har det skapats en hemsida på kommunens webbplats, en Facebookgrupp, samt annonserats i lokaltidningar. För att nå ut till allmänheten samlades kontinuerligt namn till en mejllista som i fortsättningen fick uppdaterad information via e-post.

Artiklar om projektet och enskilda evenemang har publicerats i Uppsala Nya Tidning och KnivstaBygden. Information om projektet har nått ut till många och intresset från medborgarnas sida har varit stort. En framgångsfaktor har varit den genuina viljan att förankra arbetet bland medborgarna. Att Ågruppens medlemmar redan var del i det etablerade föreningslivet med tillhörande nätverk, bidrog till en snabb spridning av projektets publika evenemang.

Bildning & dialog

En avsikt med projektet var att skapa nya och stärka redan befintliga samarbeten mellan de föreningar i kommunen som arbetar med natur-, kultur-, miljö- och friluftsförfrågor. En viktig del var också att lyfta medvetenheten om den fantastiska resurs som civilsamhällets breda kunskaper utgör och hur denna resurs kan nyttjas för att bygga ett socialt, ekologiskt och ekonomiskt hållbart samhälle.

När Ågruppen samlades första gången diskuterades och betonades viktigheten av att vara ett medborgarprojekt med deltagande som ett honnörssord. En stor del i projektet har därför varit att skapa dialog mellan medborgare och kommun. Att nå ut till allmänheten och ge möjlighet att påverka sågs som en väg till att fatta väl förankrade beslut. En metod som kan bidra till social hållbarhet i ett växande Knivsta. Gensvaret från allmänheten var stort redan i projektets början vilket bekräftade projektets betydelse och inspirerade ågruppen till att fortsätta dialogen med allmänheten.

Genom tio publika evenemang bjöds allmänheten att delta i processen för Årummets utveckling där föreläsningar kombinerades med medborgardialoger. Evenemangen var öppna och kostnadsfria för deltagarna. Evenemangen hade framförallt två syften, dels att fördjupa kunskapen om platsen och dels att få medborgarna delaktiga i årummets utformning. Ett antal temaföreläsningar om ämnen som berör intentionerna med Årummet anordnades och handlade bland annat om; medborgardialog, pedagogik, ekologiska värden och kulturhis-

toria. Varje föreläsning avslutades med en frågestund och diskussion om hur respektive tema skulle kunna tillämpas i området. För att nå ut till olika grupper varierade mötenas upplägg och flera träffar flyttades ut i Årummet för att släppa in fler sinnen än det rationella tänkandet. Vissa möten var tänkta att ha en mer kreativ och fri struktur och skedde framför allt i form av ett antal medborgardialoger och workshops. Utöver de publika evenemangen som redogörs för nedan har ett antal åvandringar genomförts i olika konstellationer och vid olika tidpunkter.

29:e december 2013:

Första utannonserade vandringen i årummet. Ett 20-tal deltagare och 3 hundar deltog.

3:e februari 2014, startmöte:

För att inspireras och väcka entusiasm inbjöds grannkommunens kommunekolog Jan Franzén, att berätta om sina erfarenheter från genomförda vattenvårdsprojekt i Sigtuna kommun och hur man kan samverka vid exploateringsprojekt för att skapa nya natur- och miljövården. Under kvällen introducerades även vikten av medborgardialog som metod. Inbjudna White arkitekter fick oss att reflektera över vad som händer när allmänheten tillåts delta i utformningen av närmiljön. Alla deltagare fick möjlighet att svara på frågor om dagens Årum, reflektera över dess framtid och fundera över vilka funktioner platsen har möjlighet att fylla. Svaren samlades ihop och sammanställdes för att kunna utgöra underlag för fortsatt diskussion. I svaren beskrevs att Årummet i utgångsläget hade tydliga brister, bland annat upplevdes det som otillgängligt och skräpigt. Samtidigt visade sig många både förväntansfulla och hoppfulla inför framtiden och såg stora möjligheter i området. Mötet var välbesökt av invånare och politiker såväl som tjänstemän (totalt ca 60 personer) och fick stor påverkan på

projektets senare aktiviteter. En effekt var att Ågruppen fick bekräftat att det fanns ett behov av möten mellan experter, medborgare, politiker och tjänstemän.

18:e februari, å-vandring:

Ledamöter från Bygg- och miljönämnden och Kommunstyrelsen deltog i en åvandring tillsammans med kommundienstämman och representant från intilliggande exploatering. Området visades av Ågruppen och dess projektledare och avslutades med kaffe och samtal i fält.

25:e Mars, workshop:

De idéer som väcktes under medborgardialogen i februari fick vila för att sedan anta en mer konkret form under en workshop i mars. Allmänheten bjöds in för att bygga en enklare modell över åstråket, tillsammans diskutera och placera ut olika funktioner som skulle kunna fylla platsen. För att locka yngre deltagare till workshopen samordnades kvällen med det makerspace-projekt som pågick i biblioteket under våren 2014. Detta gav deltagarna möjlighet att arbeta med olika material och ny teknisk utrustning. Modellbyggandet var något trevande till en början men blev en bra ingång till samtal, något att samlas och tala kring.

Efter att modellen färdigställdes

Inbjudan till evenemang.

fick den bli del i en utställning med information om ämnen rörande Årummet. Besökarna till biblioteket fick då en fortsatt möjlighet att göra egna tillägg, flytta runt och möblera i modellen.

Parallellt med modellprojektet delades även en karta över området ut, där allmänheten fick möjlighet att bege sig ut i terrängen och skissa på möjliga förslag. Tanken var att även ge den som ville vara anonym en chans att delta i projektet och innebar dessutom en mer generös tidsram på ca 6 veckor. Förslagen samlades in i en förslagslåda i biblioteket. Ett fåtal förslag landade i förslagslådan, men de som kom in hade en mycket hög ambitionsnivå och kom med många kreativa idéer och förslag till stigdragningar och funktioner.

10:e april, vattenkvalité & runstenar:

Gunilla Lindgren från länsstyrelsen i Uppsala kom och informerade om aktuell kemisk och biologisk vattenstatus samt vilka utmaningar en å som rinner genom ett samhälle möter. Gunilla berättade också om åtgärder som kan förbättra vattenkvalité, vattenmiljö, och livsmiljö för djur och människa. Diskussionerna kring föroreningar i vattendrag väckte många nya frågor kring hur man på bästa sätt kan utveckla Knivstaån. Bland annat samtalade man om hur

vattnet påverkas av många faktorer samtidigt som åns vatten påverkar natur och recipienter nedströms. En slutsats var att hanteringen av ån bör ses ur ett helhetsperspektiv och frågan om vattenvårdsorganisation aktualiserades.

Utöver Årummets blåa och gröna värden var det viktigt att också lyfta fram en annan dimension av platsen - dess kulturhistoria, från vikingatid genom industrins utveckling fram till nutidens tätort. Kvällen ägnades därför också åt att uppmärksamma runstenar i landskapet där akademiintendent Marit Åhlén, Kungl. Gustav Adolfs Akademien för svensk folkkultur, berättade om kvinnors roll i uppförandet av runstenar. Marit gav en mycket inspirerande beskrivning av hur miljön sett ut kring runsten U478, då det antagligen var ett vadställe (runstens text finns i sin helhet på sidan 1). Mötet satte också igång diskussioner kring hur en natur- och kulturstig skulle kunna utformas för att locka människor till möten.

23:e april, Knivstaåns dag:

Under dagen bjöds allmänheten in att vara med när en ryssja som placerats i ån i centrala Knivsta vittjades. Ett flertal fiskar som mört, abborre och braxen sågs vårvandra upp i ån. Dessutom undersöktes småkryp som håvats upp och den som ville kunde göra egna skapelser i trolldag och naturmaterial. På plats fanns experter som kunde berätta mer om vatten- och naturvårdande insatser och om friluftslivet i Uppland samt om projektet Levande Årum. Dagen sammanfattades med en utställning i biblioteket i kommunhuset. Arrangemanget genomfördes för andra året och arrangerades i samarbete mellan Knivsta kommun, Upplandsstiftelsen, Biotopia, Länsstyrelsen i Uppsala län, Eda naturskola samt representanter från Ågruppen. Knivstaåns dag är numera en permanent del av Knivstas aktivitetsutbud och något som fortsättningsvis kan ge Knivstaån och årummet uppmärksamhet.

Den 10/4 2014 - Kl. 18.00 - 20.00

Upplandsbygd Knivsta kommun

Marit Åhlén kommer till Thumansskolans matsal och berättar om runstenar och specifikt om kvinnor och runstenar.

Gunilla Lindgren och Joel Berglund från Länsstyrelsen i Uppsala län kommer att prata om vattnet som rinner i Knivstaån och hur man kan förbättra kvaliteten för både djur och människor.

Ågruppen uppdaterar dig också om händelseutvecklingen i årummet.

Välkommen!

23 april 2014

KNIVSTAÅNS DAG

Kom och upplev livet i Knivstaån!
Se vårvandrande fisk och andra djur som lever under ytan.

23:e april klockan 12:30
Vid Knivstaån, bakom gamla servicehuset

Mört och Gädda
Illustration Linda Nyman, Nationalencyklopedin

Knivsta kommun UPPLANDS STIFTELSEN BIOTOPIA Eda naturskola Ågruppen - "levande årum i Knivsta"

28:e april, workshop:

Under våren anordnades en workshop med White arkitekter, för att samla in de tankar och känslor som årummet väcker. Både medborgare och kommunens tjänstemän var inbjudna att komma med idéer. Aktiviteten var ett sätt att bredda och förankra processen också i kommunorganisationen. Det var viktigt att förlägga träffen till årummet, för att förmedla känslan för de olika rummen och dess förutsättningar. Workshopen inleddes vid den stora eken strax norr om gamla brandstationen och blev en promenad genom Årummet med ca 30 deltagare. Här fick alla deltagare chans att beskriva sina intryck samt lista motsättningar och möjligheter med de olika platserna (Entren, Runstenen, Under bron, Björkskogen & Ut i naturen) Tankarna som kom in var sedan en hjälp i framtagandet av gestaltningsprogrammet, se sidan 17-18. Efter workshopen konstaterades att många såg stor potential i flera av årummets olika rum och att tankarna kring vilka funktioner de olika rummen kunde ha gick i linje med Årgruppens. Vissa platser ansågs redan innehålla många trevliga kvaliteter medan andra har potential att bli något spännande i framtiden. Området under Gredelbybron var ett av rummen som många såg möjligheter i. Andra delar, såsom björkdungen, uppsakattades för sin enkla och rofyllda naturkaraktär.

29:e april, åvandring med Gredelbyskolans personal:

Under en eftermiddag promenerade ett tjugotal personer ur personalstyrkan från den blivande Högåsskolan tillsammans med Eda naturskola längs ån från brandstationen ut i Gredelby hagar. Vi talade om årummets olika kvalitéer och dess potential som pedagogisk resurs liksom om skolans önskemål för områdets framtida gestaltning. Bland annat väcktes en idé om en amfiteater nedanför skolan med björkskogen som fond. En friluftsdag planerades även tillsammans med naturskolan i årummet den 4 juni. Då stängslet mot järnvägen inte kom upp förrän till hösten fick dock friluftsdagen istället förläggas i det angränsande Gredelby hagar och Trunsta träsk.

6:e oktober, ekosystemtjänster:

För att uppmärksamma de samhälls-ekonomiska fördelarna med att förbättra Årummets biologiska mångfald och betydelsen av tätortsnära natur var Magnus Tuwendal från Stockholm Resilience Center inbjuden att föreläsa om ekosystemtjänster. Under kvällen fördes diskussioner kring Årummets möjligheter att bidra till en god miljö för både växter, djurliv och människor och en uppgift

blev att rangordna vilka ekosystemtjänster som borde gynnas och prioriteras i Årummet. Under kvällen fick Ågruppen tillfälle att berätta om länsstyrelsens positiva beslut om att tillåta en restaurering av åfårans form. De glada nyheterna följdes av en diskussion kring hur en natur- och kulturstig skulle kunna utformas och hur information kan förmedlas i naturen. Utifrån ett framtaget skyltprogram med flera förslag diskuterade de 30 deltagarna vad som kunde passa Årummet. Många var positiva till idén att låta bullerplanket utgöra en utställningsyta för berättande av historia och konst.

4:e december, utomhusdidaktik:

Under årets sista föreläsning berättade Anna Carin Nyberg, lärare i naturvetenskapsämnenas didaktik på Stockholms Universitet, om det pedagogiska värdet av att lära in utomhus. Kvällen samarrangerades med Eda naturskola som berättade om sin verksamhet. Trots julstök kom ca 10 deltagare denna kväll. Vi diskuterade behovet av Årummet som en pedagogisk resurs för alla Knivstas skolor, inte minst för den intelligande Högåsskolan. Vi funderade över hur det pedagogiska rummet kan utformas och kunde konstatera att den nya läroplanen är mycket positiv till lärande utanför klassrummet. Ett lärande som tillåter eleven att i praktiken se, höra och känna för att närma sig läroämnet.

Kvällen var årets sista träff med

allmänheten och det var tid för utvärdering av årets händelser och evenemang. Under kvällens slutdiskussion och frågestund beskrev många sig som positiva till projektet och den dialog arbetet skapat. Många frågor kring vad som kommer att hända i framtiden stod dock obesvarade under kvällens slut och ovissheten över vad som händer med ansvaret för projektet efter årsskiftet och i framtiden diskuterades. Som avslutning fick deltagarna svara på en enkät med frågor om informationen kring projektet och evenemangens innehåll.

Resultatet av de publika evenemangen:

De publika evenemangen hade en god uppslutning, varje möte samlade 10-70 personer vilket lagt grunden till väl förankrade ställningstaganden i programarbetena med förslag till utformning och framtida funktioner i Årummet. Tiden fram till april var en idéinhämtningsfas där vi hade möjlighet att sväva ut och låta tankarna kring funktion och utformning vara fria. I nästa fas var det dags att avgränsa och konkretisera idéerna och låta dem landa i programförslag. Delarna i de kreativa dialogerna, från gåtur till workshop och parallella skissförslag tolkades av Ågruppen och vävdes ihop till en helhet i ett gestaltungsprogram (se s. 17-18).

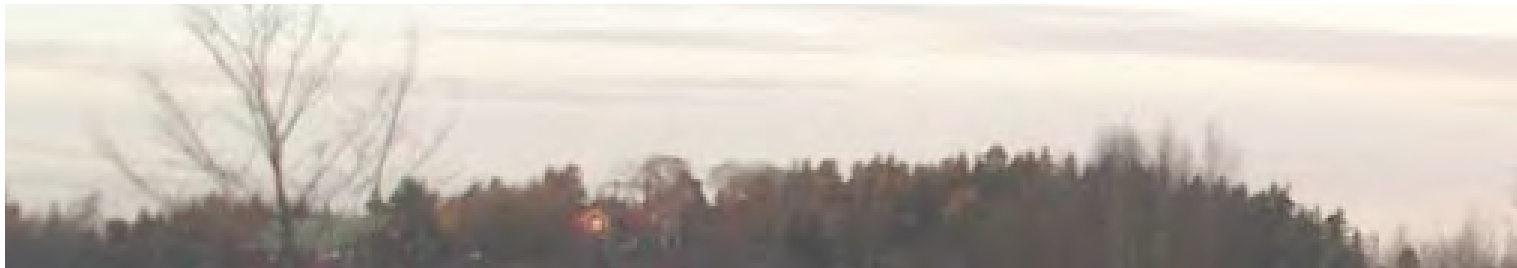
"Trevligt också med pausen med god fika och tillfälle till diskussion. Mycket av framgång och engagemang går via magen (kaffe och gott fika)."

-En deltagare om träffarna.

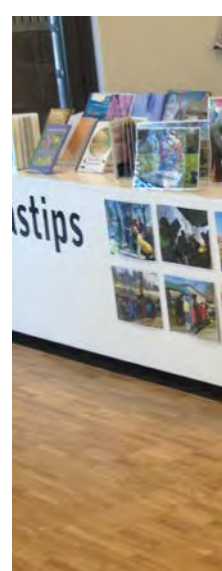

Foto: Jon Böhlmark, Jenny Lindqvist, Terry Carlbom & Sara Antell

Bilder från projektets vandringar, föreläsningar och workshops under tidig vår och försommar 2014.

Bilder från projektårets vandringar och workshops samt firandet av Knivstaåns dag med ryscha och utställning i biblioteket. Händelser med ån i fokus, björkstammar i fonden och ibland en gäddkäke som överraskar.

Spaden i marken - från tanke till handling

Efter framtagandet av gestaltningsprogrammet gick projektet under hösten in i en ny fas där kommunen som beställarorganisation började agera, upphandla och utföra anläggningsarbeten. Viktiga frågor att behandla var omgrävningen av ån samt runstenens placering.

Ljudnivån i området har förbättrats avsevärt tack vare det bullerplank som byggts längs järnvägen. Även runstenen har efter godkännande från Länsstyrelsen flyttats till en tillfällig men säkrare förvaring där den nu inväntar en välförtjänt renovering.

Vid några tillfällen då tid och kunskap inte räckt till för kommun och Ågrupp har projektet sökt extern hjälp. Sweco och Geomind konsulterades vad gällde de tekniska förutsättningarna för omgrävning av ån utifrån framtaget

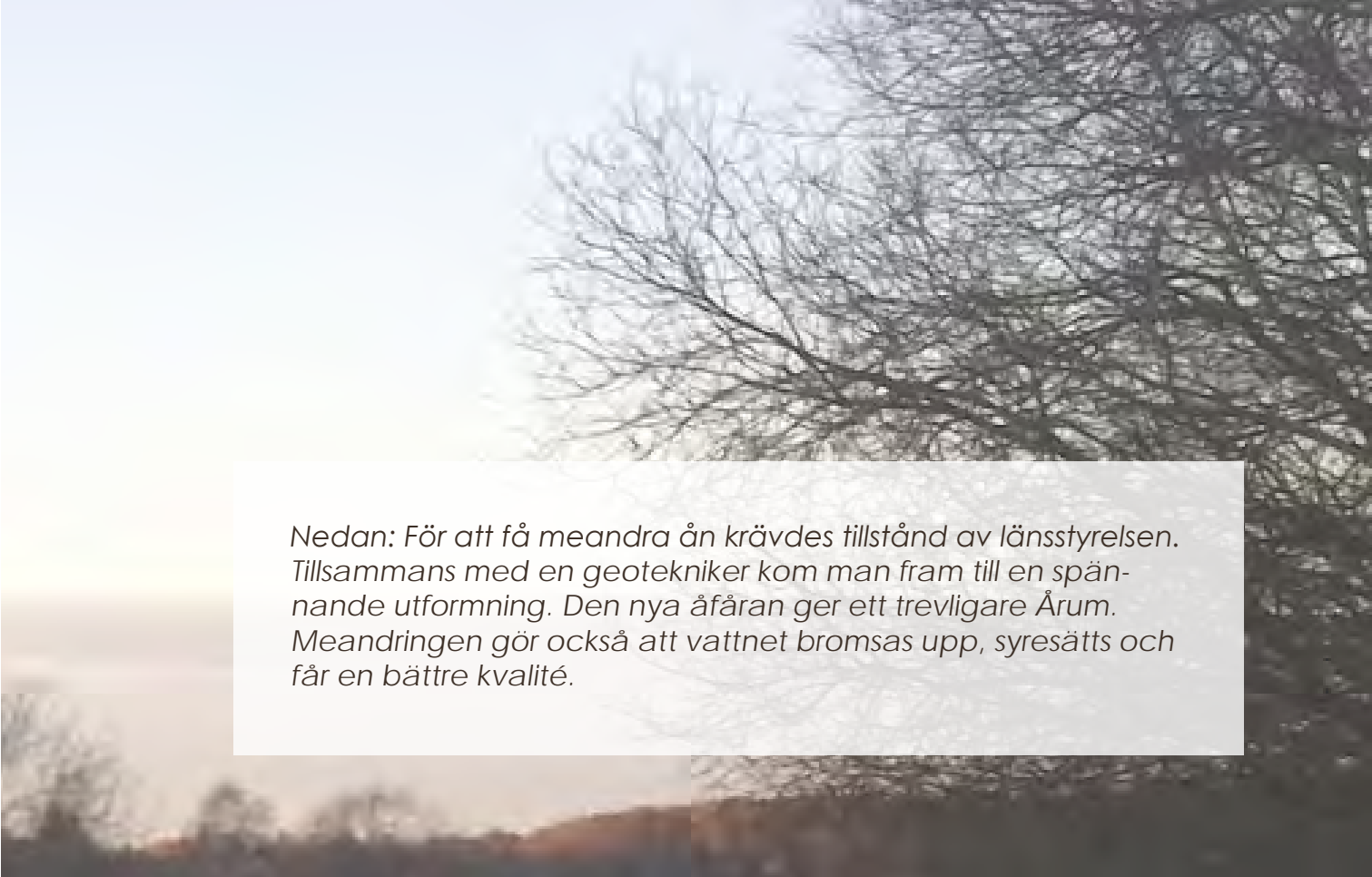
programförslag. Efter Länsstyrelsens beslut om vattenverksamhet kunde NCC efter den 1 oktober påbörja grävarbetet. Tidpunkten anpassades för att minimera påverkan på det biologiska livet. Tekniskt valdes grävning av två parallella åfåror för att ge tid för växter att etablera sig i den nygrävda åfåran och på så vis minska erosion från åbanken. Igengrävning av den gamla åfåran sker under 2015. Även arbetet med stigarna har påbörjats, men kommer inte bli klart på grund av svårigheter med markens bärighet nu när det är mycket fuktigt.

Foto: Jon Böhlmark

Ovan: Runstenen behövde flyttas. I samverkan med länsstyrelsen i Uppsala län och Upplandsmuséet kommer stenen att flyttas. Ny placering ska avgöras i samråd med ågruppen.

Nedan: För att få meandra ån krävdes tillstånd av länsstyrelsen. Tillsammans med en geotekniker kom man fram till en spännande utformning. Den nya åfåran ger ett trevligare Årum. Meandringen gör också att vattnet bromsas upp, syresätts och får en bättre kvalitet.

Åren 2012-2014.

Foto: Jenny Lindqvist

Ovan: På östra sidan om ån är slänterna branta. För att kunna bygga en tillgänglig gångväg har samtal förts med intilliggande exploatör. Ågruppen har efterfrågat en lösning som ger människor tillträde till åns östra sida. Det finns förhoppningar om att kunna få till stånd en kompromisslösning i samband med pågående detaljplaneprocess.

Foto: Jon Böhlmark

Nedan: I de politiska beslut som togs i den nya detaljplanen fick två fastigheter i årummet, som tidigare varit detaljplanlagda som trafik och handel, förbli parkmark. Att hela området på den västra sidan om ån avsattes till parkmark öppnade upp nya möjligheter för projektet.

Måluppfyllelse

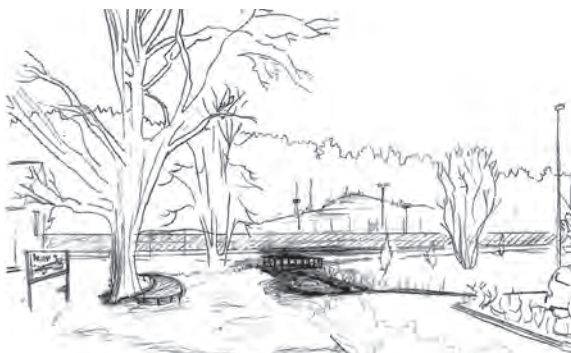
1. Projekteringsplan för åsträckan: Målet har uppfyllts
2. Anlägga stigar och plattformar: Målet har delvis uppfyllts
3. 10 publika evenemang ska genomföras däribland Knivstaåns dag: Målet har uppfyllts
4. Natur/kulturstig (och informationsskyltar): Målet har delvis uppfyllts
5. Anordna naturskola i Årummet: Målet har uppfyllts

Foto: Jon Böhlmark, Vigge Ulfsson

Gestaltningsprogram

Här samlas de tankar och idéer som Ågruppen vill föra vidare.

1. Entrén

I den södra delen av Årummet bjuder entrén in, vägleder och informerar besökaren. En smyckad liten park där en gammal ek utgör landmärke och en ny bro över ån förbättrar tillgängligheten.

2. Runstenen

Platsen där runstenen stod är högt och torrt belägen och kan genom en varsam gallring bli en trevlig plats för en fika i solen. Var stenen placeras i framtiden är inte bestämt men vi vill hitta en plats som låter både runstenen och dess historia komma fram.

3. Under bron

Under Gredelbybron kan ett sammanhängande rum med tak skapas. Ett rum som binder ihop de båda åsidorna, med plats för flera olika funktioner, aktiviteter och åldrar.

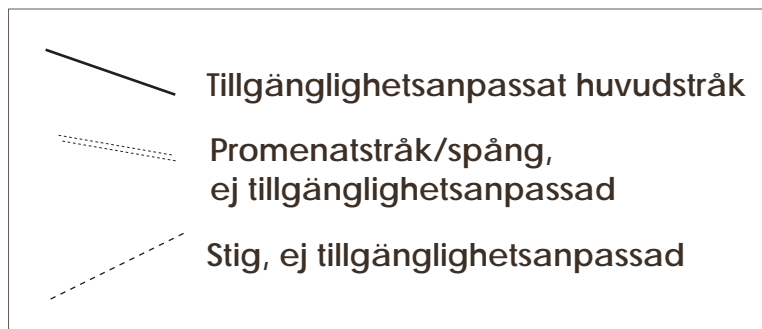

4. Björkskogen & Amfiteatern

En stig som viker in i björkskogen ger möjlighet att uppleva den särpräglade och rofyllda stämning som raderna av björkar skapar.

Årummet kan bli en förlängd skolgård och ett klassrum åt närbelägna Högåsskolan. Det är därför viktigt att skapa en bra angöring från skolan. En amfiteater eller paviljong i slätten skulle kunna användas av både allmänhet och skola för undervisning, uppträdande eller fest.

5. Ut i naturen

Området är delvis sankt och vass-bevuxet. Här kan man föreställa sig spänger och sparade vasspartier som leder besökaren in i en egen omsluten värld.

I norr öppnar sig landskapet och ger utblick över Gredelby hagar. Båda sidor om ån hålls öppna genom betning. Intill hagen kan en tegelugn påminna om brukets historia och skapa en plats att umgås på. En ny bro och en vägvisare leder besökaren vidare till Gredelby hagar och Trunsta träsk.

Tanken

kan sammanfattas i orden:

- *Tillgänglighet*
- *Historia*
- *Biologisk mångfald*
- *Pedagogik*

Gestaltningssprogrammet finns i sin helhet på webben: [www.knivsta.se/Bygga, bo & miljö/Natur/Levande årur i Knivsta/Programförslag](http://www.knivsta.se/Bygga_bo_&_miljo/Natur/Levande_årur_i_Knivsta/Programförslag).

Reflektioner

I detta avsnitt får vi höra rösterna från de som varit delaktiga i projektet. Vi får deras syn på processen, tankar kring de dialoger och diskussioner som förts under året samt ta del av reflektioner och lärdomar kring projektet.

Allmänhetens ord

Den enkät som delades ut under den sista föreläsningen i december visar en positiv inställning till projektet från allmänhetens sida. Trots att vi fick in få enkätsvar, var de svar som inkom likstämmiga och speglar förhoppningsvis mångas syn på projektet. Alla som svarat är nöjda med de föreläsningar och medborgardialoger som hållits och ser stort värde i den process som skett. Föreläsningarnas teman anses ha varit både bildande och intresseväckande med god koppling till de värden som finns och som kan skapas i årnumret. Flera av de tillfrågade nämner att utrymmet till frågor och dialog varit stort, att tonen varit god, bemötandet vänligt och menar att det getts tillfälle att lyfta Knivstas "gröna" frågor i ett större sammanhang.

Värdet av mötena ses också ur planeringssynpunkt som ett möjligt

instrument för att inhämta och dokumentera idéer som kan ligga till grund för planering och beslut. Träffarna ses dessutom som ett sätt att inför politiker och finansiärer visa på stort lokalt engagemang. För att ge projektet tyngd hade man gärna sett att kommunpolitiker, tjänstemän och exploitörer varit mer involverade i diskussionerna. Exploatörernas delaktighet är viktig då de exempelvis kan vara möjliga finansiärer till vattenvårdsåtgärder. Kommunledningens deltagande skulle visa engagemang och bevis på att de anser att detta är ett viktigt arbete.

När tiden för projektet nu börjar nå sitt slut finns, från allmänhetens håll, många tankar kring projektets fortsättning. Allmänheten har en önskan om att det i ett överlämnande finns ett tydligt uppdrag med riktlinjer och fortsatta resurser för att föra projektet vidare. Något man anser skulle minska risken för att årnumret hamnar mellan andra, mer akuta och löpande frågor, inom kommunen.

"Bra forum för att inhämta synpunkter som dokumenteras som grund för planering/genomförande."

- Medborgare om värdet av medborgardialog.

"Många möjligheter att diskutera naturfrågorna i Knivsta." - Medborgare om delaktigheten i de publika träffarna.

Projektledarens ord

På frågan om vad den franska revolutionen fått för konsekvenser svarade en japansk historiker att det är allt för tidigt att säga något om. Man kan alltid önska att detsamma gäller för detta projekt. En stor nytta med projektet tror jag är att vi bidragit till en diskussion om, och ett faktiskt deltagande i samhällsutvecklingen. Allmänt tror jag att vi behöver titta mer på hur den representativa demokratin kan kompletteras med en deltagande demokrati. Det handlar inte bara om att utkomsten av processen blir väl förankrad med allt vad det innebär för omsorgen för lokalsamhället, men också nyttan av att deltagarna får känna delaktighet under processens gång.

Under projektet har det lagts ca 500 ideella timmar och många möten mellan människor har ägt rum. En tanke som hela tiden varit aktuell är samspelet mellan tidspressen i att leverera det fysiska resultatet och värdet i själva processen.

Projektet var i sin form ny för kommunen och därför är också eftertanken viktig. Bland utmaningarna kan nämnas den dynamiska tid som projektet verkat under i kombination med de kommunikationsvägar som existerat/inte existerat. Jag uppfattade också att det i ingången av projektet redan fanns ett förhållningsätt mellan ågruppsmedlemmarna och den kommunala förvaltningen som behövde förbättras gällande det ömsesidiga förtroendet.

Ågruppens ord

Att genomföra ett miljöprojekt i Sveriges yngsta och snabbast växande kommun är en utmaning. Betydelsen av natur i människors närhet behöver ses och förstås som en helhet. Frågor om hållbarhet och hur åtgärder som syftar till en bra, mångfunktionell miljö och natur lönar sig på sikt kan därför ibland vara svåra att förmedla.

I den tidiga planeringen av Sågen, där området avsågs utmyнна i en trädgårdsstad, kunde ett Årumsprojekt ha varit en naturlig förlängning av Knivstas utveckling. Nu hamnade projektet istället mitt i en intensiv fas av exploatering och olika planförändringar. Dess angelägenhetsgrad har därför ökat. En stor del av arbetet har därmed också gått till att föra dialog för att skydda och utveckla ett attraktivt rekreationsområde i ett starkt expanderande samhälle. Projektet har framför allt fokuserat på miljön i vatten och på land, vilket bland annat innefattar miljömålen god bebyggd miljö, ingen övergödning, levande sjöar och vattendrag, ett rikt växt- och djurliv och giftfri miljö. Genom de olika publika evenemang som arrangerats, såsom föreläsningar och åpromenader, har kunskap spridits om bland annat platsens kulturhistoriska värden, om god vattenkvalitet samt om den biologiska mångfalden och de ekosystemtjänster den genererar och hur detta kan bidra till en mer hållbar stadsutveckling. Åprojektet har även utgjort en viktig

plattform för medborgarna att diskutera och mer konkret arbeta för en utveckling av lokalsamhället.

Projektet har på flera plan visat sig både relevant och angeläget. Nya samarbeten mellan olika ideella organisationer i kommunen har skapats och dialogen mellan dessa och tjänstemän i kommunen har ökat och därmed bidragit med ny kunskap om hur politiker, tjänstemän, ideella organisationer och allmänhet kan samverka. Arbetet har byggt på en entusiasm och kompetens som annars lätt hade gått kommunen förbi och det råder inga tvivel om att det finns ett stort miljöengagemang hos kommunens invånare.

Projektet har i stora delar utvecklats bättre än vad vi hade förväntat. Att få en landskapsarkitektpraktikant i gruppen har varit guld värt. Detta höjde kvaliteten i de programförslag som har tagits fram

under projektets genomförande. Vår förhoppning är att dessa programförslag kommer förvaltas väl. Mycket arbete kvarstår dock för att årnumret ska bli tillgängligt för alla. En idé vi inte hunnit utveckla alls är t.ex. hur vi kan få in konst i årnumret. Även frågor om tillgänglighet och säkerhet bör utredas vidare. Det råder fortfarande en hel del oklarheter om årnumrets fysiska gränser och hur områden som gränsar till årnumret kommer att utformas och gestaltas, något som oroar oss. Under projekttiden har ågruppen lagt ned mycket arbete och samlat in värdefull kunskap. Vi har även byggt starka nätverk med kompetenta och engagerade privatpersoner, yrkespersoner och organisationer. Vi hoppas därför att vi även framgent kan verka som en konstruktiv dialogpart för det fortsatta arbetet med att utveckla årnumret, både norr- och söderut.

Hembygdsgillet: "Ett förverkligande av ett så centralt objekt kan inte undgå att beröra Knivsta som kommun. Dels lokalt för centrum, dels allmänt som förebild för fortsatt arbete"

Vad händer i framtiden?

Det har visat sig att det finns ett stort intresse för de frågor projektet behandlat och en vilja att engagera sig i Knivstas utveckling. I enkätsvaren uttrycker några personer en önskan om att bli mer delaktiga i den fortsatta dialogen när det finns möjlighet att komma med synpunkter och bistå med sin yrkeskompetens. Projektet har visat på olika metoder för medborgarinflytande som kan komma till användning i framtida projekt. Det finns en beredskap från Årgruppens sida att fortsätta vara ett nav för medborgardialogen kring årummets utformning i hela dess sträckning från norr till söder. Här kan Årgruppen fylla en viktig funktion i den fortsatta planeringen.

Till sist...

Runstenen har lämnat sin gamla plats som inte längre är ändamålsenlig. Det återstår att se var stenen placeras efter sin reovering. Årgruppen hoppas att området i fortsättningen låter aspen vandra i Knivstaån och att människor har tid att begrunda de runor som pryder stenen. Att Årummet kan bli en plats där unga och gamla känner sig både trygga, inspirerade och mår bra.

En ny tid är kommen för Estrids runor, i väntan på en ny plats fortsätter vattnet att långsamt rinna fram under broarna i Knivstaån.

Vill du veta mer?

Gå in på Knivsta kommuns hemsida:

[www.knivsta.se/Bygga, bo & miljö/Natur/Levande årum i Knivsta](http://www.knivsta.se/Bygga_bo_&_miljo/Natur/Levande_årum_i_Knivsta)

